

Kosti Pamilo (Kondrozen bunukka): Illačču

Illačču oli karjalani briegu, mih kylän rahvas kerävyttih ildua mänettämäh. Siel pajatettih, kizattih da väliz vie pläššittih. Uzeimmakkali illačut piettih, kui tyttöpiärodn’ad oldih goštiz nedälitolkul svuad’boloin, pruaznikkoin libo muijen brieguloin täh. Näidä neidizie nimitettih ad’voiksi da heidä goštitettih kaikelleh.

Täz ozutammo, kui neidized ollah ad’voiz Johora-diädön kois. Faina-diädinäl himoittaiz illaččuloi pidiä, vai Johora-diädö vastaa burahteloo. Jälgrimäin häigi myöndyy, kui maltetah putilleh muanitella.

Alkuperäinen näytelmäteksti julkaistu kokoelmassa Sunguda. Täyzi karjalankielizie kuaskoi, runoloi da näytelmie. Toim. Fed’an Paušu. Joensuu: Suojärven Pitäjäseura ry 1989, s. 167–174.

Henget:

Faina-diädinä – taloin emändä

Johora-diädö – taloin izändä

Lyyli – ad’vo

Pirjo – toine ad’vo

Anni – nuaburi

Šaša – kuppuaja

Kol’loi-Kol’a – dai nuaburi

Romoi – kylän brihoi

Seppo – kylän brihoi, ruočči

Pauli – kylän brihoi, ruočči

Soittaja

Muuda kylän nuorda vägie, mi vai sobih

(Johora-diädö istuu pertin čupuz da lugoo Laatokka-lehtie. Faina-diädinä härččiä konza midä da välis kaččoo ikkunas. Häi vuottaa näid illaččuloin kyzelijöi.)

FAINA

Midäbö uutta lehez on?

JOHORA

Ei tiäl ni midä putillista ole! Hyrzyläs on pietty ildamat. Matti Pajuni on puhien pidänyt, lauzunud runon da vie itkuvirren pajattanut.

FAINA

Vod on mužikka, pädöö pyhäh dai argeh! Puhiet pidää da virred malttaa.

JOHORA

Moizienvuaraz on ollut pruznikka. Torata on mäčketty, vai ni kedä ei ole ruanittu.

FAINA

Eihäi lehes pidäis toruannois kirjuttua, onhai tähellizembiegi dieloloi! Ongo siel kirjutettu Marttoin juhliz midä?

JOHORA

Ei tiäl akkoin dielolois kirjutella!

FAINA

Vai ei kirjutella? Pidäis kirjuttua! Paremmat toruandua ollah! Pidäiz meijän akkaliston pörhistyö da näyttiä, mih myö päjemmö!

JOHORA

Viegö työ vähän pörhistelettö? Kurssiloi käyttö da siel mužikkoi moittimah opassutto! Konza mi on viäräs. Ei anneta pyyhkie hiemuah neniä, ei kauhal vettä juuva eigo rajakol kykistyö! Aivin ollah kieldämäs!

FAINA

Kiellettännöö, ga eihäi ni pahoin ruata! Kieldäjäd on koululoi käydy. Hyö tietäh, mi on hyvä, mi paha!

JOHORA

Ei hyö tietä hyviä eigö pahua! Opastumini on kessen jännyt. Lapsie kouluh työnnät, a koulus tulduo kai vanha hyllätäh da aivin tuatoiz vigua ečitäh. Konza on vilkka pahoin käes, konza kobral ei sua ottua. A kui viinaryypyn otat, siid vasta ölevytäh! Eihäi yks ryypyni muada kua! Ved ryypyn jälgeh siegi čomemmal näytät! Sudra männäh dengat kouluttamizes.

FAINA

Ole högiämättä! Dengad ei männä sudra, oppie pidää da äijä!

JOHORA

Kui oppie pidää, opi siit poštelit perttih kandua lämbiemäh! Ad'voit kyliä slavitah, myöhä tullah da lomissah. Rubiemmo ennen kolinua muate.

FAINA

(Kaččoo ikkunas, eigö vie illaččuloin kyzelijät tulla.) Mi hädä siul on muate? Päivä on vie korgiel! Konzabo kezäl poštelit tuodih lämbiemäh?! Oledgo sie tolkus pagizija?

JOHORA

Mie olen täyves tolkus, vai siuz en tijjä! Aivin ikkunaz vahualet kui sulhazie vuottazit! Kanna vai poštelid valmeheks, siid ei kolina meidä nossata!

FAINA

Luve sie lehtie, miul on vie ruajetta! Pidää ad'voloil suupalani varustua, ethäi heidä nälläz muate pane!

(Sinčois kuuluu kobinua. Brihad Romoi, Pauli da Seppo da ad'void Lyyli da Pirjo tullah perttih. Ad'void männäh Fainan luo pagizemah hil'l'akkazih, a brihad jiähäh uksčupuh. Romoi on palkattu pagizemah, ryypydgi annettu. Romoi eule sentäh humalas.)

PAULI

Painuppas, Romoi, isännän puheille ja kysy, saammeko järjestää illatsut. Palkkarypyt sait, joten toimi!

ROMOI

Elä sie hädiäle, elägä varua! Ei ryypyt sudra mändy! Mie maltan paissa, en ole tuppisuu! Ammattimies on aivin ammattimies. (Kävelöö izändiä pagizuttamah.) No, Kondrozen izändä! Kuibo touvot kazvettih?

JOHORA

Ičehäi näit, kui pellon poikki assuit, kui ne kazvettih!

ROMOI

Näinhäi mie! Hyvin on kazvettu, vai en kaččon tähkän suurutta. Suuri tähkä andaiz enemmän syödäviä. Oledgo ongel känynd da kuibo kala syö?

JOHORA

Ongel käynnäz mie siul en čottua pie! Kala syö, eihäi syömättä voi eliä!

ROMOI

Muga on dielot, muga! Syömättä ei voi eliä dai juomatta on paha olla! Pädizgö ryypyni? Miul on Valein valgieda da Kodarven kopsuo!

JOHORA

Ei päje! "Viina on myrkyö, sih voi kuolla", paissah koululoi käynehet.

ROMOI

Vai sanotah viinua myrkyks?! Ei sih kuole, kui mie en ole kuollut! Se vai lihottaa. Kačo miun mahua! Kui ryyppyö ed ota, ga pane dubakaks!

JOHORA

En mie polta! Sie voit kurie da savustua pertin ennen muate menuo!

ROMOI

(Panoo dubakka-askin järilleh kormenih.) Poltithai sie ennen! Konzabo lopetit?

JOHORA

Siid lopetin, kui rubein dengoi kivitaloih siästämäh! (Ottau lehen da algaa tuassen lugie.)

ROMOI

(Kävelöö toizien brihoin luo.) Kehno, kulleh niičisty! Ni mil ei sua ugodie!

SEPPO

Sinähän kumma puhuja olet, kun ummet ja lammet pakiset! Kiertelet ja kaartelet, etkä varsinaiseen asiaan koske ollenkaan!

ROMOI

Kuule vai, Seppo! Sie ed näidä dieloloi ellennä! Sie oled ruočči. Vasta tämän jälgeh algah starikan kiitändä. Se pehmendää ukkozen.

SEPPO

Kyllä minä ellennän! Jos et kysy, niin et saa vastaustakaan. Mene uudestaan ja puhu suoraan! Lopeta kierteleminen!

ROMOI

(Mänöö uuvellh izännän viereh.) Kuule vai, Johora! Onnuako sie olet huondeksel pahal bokal noussut? Vai olet pahal tuulel.

JOHORA

Mibö miun tuulez on vigua?

ROMOI

En tiijä, mi on vigua, vai lujah burahetelet!

JOHORA

Midäbö siul on dieluo? Pagized ummed da lammet, a sano ni midä et! Ved ni konza ed dielotta meil ole käynyt! Nygöin olet palkan edukädeh suanut. Mi on moine uudini, kudamas palkka maksetah?

ROMOI

(Netäin on Romoin tärgein pagina.) A braudah paissen miul on dieluo! Siun káziz on kylän maine. Teil ollah ad'void goštis. Tyttözet kui kuklazes. Pädöö heidä kaččuo! Meil on tiäl putin brihoi, toine toista parembua. A huigieda näemmö, kui kyläz eule kohtua, kunne männä kizuamah! Ei ole tanssilavua, nuorizoseuran taluo, ei sildua, kuz vois pläššie! Taloloih kui mänemmö lubua kyzymäh, siel vai poštelie perttih kannetah da muate viltissytäh. Mekkeligö miän kyläläzie nenga magavuttannoh?! Ota sie, Johora, suuren taloin izändä, kylän vanhin da viizahin, tolkku näppih, da piässä nuoret teil illaččuo pidämäh!

JOHORA

Vai muga on dielot?! Ei olla hyvin eigo hyvän mužikan hoijos!

ROMOI

Mie en iččie kiitä, vai ei ole kiitettäviä kylän dielolois! Rua kui himoittah, vai siun káziz on nygöin kylän maine!

JOHORA

Kui miun káziz ollah ažiet, ga siit pidää hyllätä libo duumaija!

(Romoi mänöö toizien brihoin luo.)

PAULI

Nyt sinä puhuit hyvin! Noin pitää miehen puhuakin eikä jaaritella!

SEPPO

Kyllä minä uskon tuon puheen auttavan. Me saamme illatsun pystyyn! Mene kysy, mitä ukko on tuuminut!

ROMOI

(Mänöö tuassen isännän luo.) No, Johora, mid ollaa duumad da mi on päätös?

JOHORA

Mie duumaičin nenga: teil vai luba anna, siit kai kylä tänne assutah, pertti tölätäh, hiekkua kannetah da iäre ei muisseta lähtie! Maguanda jiä vähih!

FAINA

Kehnon pertin tölännän varuaja, vet siun sivud ei ole kibevytty pertin puhassannas! Piässä vai nuored illaččuo pidämäh da lopeta joudavad verukkehet!

JOHORA

Mekkeligö vimma siuh on männyt?! Enzimäin minuo koulutti, siit hyppäi ikkunas toizeh da nyd jo pläššimäh himoittaa!

FAINA

Miuh ni mi vimma ei ole männyt! Nuoril ruajetta taritah, a kui lyštinpido tuloo, siid niičissytäh!
Olimmohai iče nuoret, brieguloi suvaičimmo! Mugai nygyzed nuoret, ei hyö meidä kummembie
olla!

JOHORA

Minuo vastah kai ollah: koulut, akka dai kyläläzet! Tulgua vai sizären tyttäret tänne! Teijän ker
pagizen kaks kahel. (Männäh lavan reunal rištikanzoih päi.) Kuulgua vai, tyttözet! Mie teidä
suvaičen, vai en suvaiče, kui miun sellän tagan dieloloi čupetetah da peitelläh! Midä teil
himoittannoh, sih kaikkeh annan luvan.

LYYLI

Muga mie duumaičin, et sie paha ole! Muamo aivin sinuo kiittää. Sanoo: "Voikoi oli pläššimäh dai
nuorie ellendi!"

JOHORA

Täs teil sanon dai täh jiägäh! Miun jalga bris'akas tagapuoleh loški dai pyörähyksis en jalgoih
sevonnud engo varbahil polgenut. Oli miul lembiegi, suatol piäzin dai monda tyttyö itketin.

PIRJO

Olisi me sinulta lupaa kysytty, mutta kun nuo pojat sanoivat sen kuuluvan miesten hommiin, niin
luovuttiin!

JOHORA

Ka, mužikoilhai se kuuluugi, vai mie en Romoida suvaiče! Häi on smutelnikka. Kui kättä annat, siit
pidää sormet čotaija, suadgo kai järilleh! Dai teil sanon: pidäkkiä silmäl, elgiä ottakkua suatol! Häi
voi pettiä. Nygöin mängiä da käskekkiä rahvaz illaččuh!

LYYLI da PIRJO

(Huikatah ukxes.) Hei, tulgua! Luba on suadu!

(Enzmäzeks perttih työnnytäh tanhuojat. Faina mänöö siid ukxel.)

FAINA

Onhai siel muuda rahvasta! Tulgua vai kai perttih! Elgiä čuppulois hiirisselgiä!

(Nyt tullah kuorolazed da azetutah ymbäri lavua.)

ANNI

(Tuloo kiirehel.) Kiirehel tänne juoksin. Miul himoitti kuulla da nähä, midä tiäl on.

JOHORA

Onnuako pläššimäh tulit!

ANNI

Miun pläššimized on pläššitty! Vai kui sinuodas himoittannoo, ga vie jalga blakkaa dai sipsutus käy. Taki tiäl pajatetah, sidä kuundelen rakkahal!

ŠAŠA

(Tuloo hengässyksis.) Kyläl olin kuppuamas, kui näin rahvas tännepäi livuttah. Mie jälles. Varain kui myöhästynen!

JOHORA

Ed jo myöhässy! Emmo vie kerrin algua, emmogo sinuo vuottua!

ŠAŠA

Eihäi bohatois köyhiä ni vuoteta! Pidää tulla vuottamatta!

JOHORA

Vai köyhäks liččavut, hoz bohatta olet? Kui köyhyt, kui muiz verda imet?!

ŠAŠA

Mintäabö päiväl ni ken ei miul näiz briegulois paissut? Mintäh köyhiä vuarratto?

ROMOI

Sinuo ni ken ei vuarra! Ei sanottu päiväl, dai lähil oli jiahä illačču pidämättä. Sattui hyvä luvan kzyjyä, se auttoi!

KOL'L'OI-KOL'A

(Saapuu rehvakkaasti.) Terveh rahvahal, kaikil da jogahizel! Anikko vai en jianyt tulematta! Koira rubei haukkumah, siid ikkunah hyppäin da lähin tänne juoksemah, hos selgä on kibie.

ŠAŠA

Kui selgä olloo kibie, ga anna mie kuppuan!

FAINA

Olgua vaikkani, kuppuajat! Briegud brieguna da kuppuamizet kuppuamizena! Huomen lämmitämmö kylyn, siit tulgua kuppuamah! Nyd on nuorien ilda.

JOHORA

Allattogo pläššimizen vai pajattamizen?

FAINA

Pajattamizen, pajattamizen! Eihäi hengässytyö sua putilleh pajattua! Algakkua vai joukolleh pajattamini!

(Alletah pajattua. Pajattamizen loputtuo voi vallita jatkon sen mugah, ongo soittajua, ongo tanhuojie libo siit kizatah piirileikkie.)

JOHORA

Nygöin algakkua pariloin valliččemini! Soittaja on tiäl, häi viäldää teil kadrelin! (Libo: Soittajua ei ole, vai onhai meil gramafoni! Libo: Nygöin mängiä, tytöit piirih! Emmo voi pläššie, kui soittajua ei ole. Algakkua pajul "Kalliolla, kukkulalla"!

(Tanhun libo piirileikin loputtuhuo.)

JOHORA

Kehnon illačun pidäjät! Miuz luba tingittih, a minuo joukkoh ei otettu!

FAINA

Ei otettu, ga hyvin ruattih! Aivin oled vastahangani. Siit sait palkan!

JOHORA

Mie pläššimäh en ole vastahangani, vuotin kui ken tahto hags!

FAINA

Engo mie päje?

JOHORA

Päjet, päjet! Vai tiijäthäi vanhan kažin, rieskua maiduo himoittaa!

FAINA

Kehnon rieskan maijon juoja! Kačo zirkkaloz oččamerkit!

SEPPO

Kuulkaa, isäntä, ei vanhoja surra! Otetaan kadreli (Libo: piirileikki) uudestaan! Sinä saat tanssia Pirjon kanssa, minä katselen sivusta.

JOHORA

Sie oled viizahambi, midä mie duumaič'in! Siun kohal ei ole koulut sudra mändy! No, algakkua uuvessah! Mie lähen sizären tyttären Pirjon ker. Siid näen, ongo häi suguh roinnut!

(Täh loppuu näyttelemini. Verhod vejetäh umbeh. Soittamini jatkuu vie kodvazen.)

Sanastoa

illačču = iltajuhla

briegu = juhla

pajatettih = laulettiin (pajattua)

pläššittih = tanssittiin (pläššie)

uzeimmakkali = useimmiten

tyttöpiärodn'at = naimattomat sukulaistytöt

goštis = vierailemassa

nedälitolkul = viikkokausia

svuad'boloin = häiden (svuad'bot)

pruaznikkoin = (kirkollisten) juhlien (pruaznikka)

libo = tai

täh = takia

ad'voiksi = pitkäaikaiseksi vieraaksi (ad'vo)

ozutammo = näytämme (ozuttua)

diädön = sedän (diädö)

diädinäl = sedän vaimolla (diädinä)

himoittais = haluttaisi (himoittua)

burahelloo = murahtelee (burahella)

jälgimäin = lopulta

häigi = hänkin

putilleh = kunnolla

ruočči = suomenkielinen
čupus = nurkassa (čuppu)
härččiä = hääräilee (härčätä)
konza midä = milloin mitä
torata = tapella
ni kedä = ei ketään
ruanittu = haavoitettu (ruanie)
toruannois = tappeluista (toruamizet)
dieloloi = asioita (dielo)
akkoin = naisten (akat)
akkalisto = naisväki
opassutto = opitte (opastuo)
hiemuah = hihaan (hiemua)
rajakol = aholla (rajakko)
aivin = aina
opastumini = oppiminen
vilkka = haarukka
kobral = kouralla (kobra)
sudra = hukkaan
dengat = rahat (denga)
äijä = paljon
poštelit = patjat (pošteli)
slavitah = kiertävät kylää (slavie)
vahualet = vahdit (vahualla)
ei nossata = ei herätä (nossattua)
ruajetta = töitä (ruaje)
sinčois = eteisestä (sinčoi)
elä varua = älä pelkää (varata)
sudra = hukkaan
čottua = tiliä (čotta)

pädisgö = sopisiko (pädie)
paissah = puhuvat (paissa)
järilleh = takaisin
kormenih = taskuun (kormeni)
tuassen = taasen
kulleh = miten
niičisty (*n'iitt'isty) = sitkistyi (niičistyö, *n'iitt'istyö)
ugodie = osua
et ellennä = et ymmärrä (ellendiä)
uuvelleh = uudestaan
huondeksel = aamulla (huondes)
bokal = kyljellä (bokka)
burahtelet = murahtelet (burahella)
ni konza = milloinkaan
nygöin = nyt
kudamas = mistä (kudain)
netäin = tämä
braudah = totta (brauda)
paissen = puhuen (paissa)
kuklazet = nuket (kuklani)
putin = kunnon
brihoi = poikamiehiä (briha)
huigieda = häpeätä (huigie)
kohtua = paikkaa (kohta)
viltissytäh = väännytään (viltistyö)
mekkeligö = mikä kumma
miän = meidän (myö)
nenga = näin
tolkku näppih = asia näppeihisi
muga = niin

eigo = eikä

rua = tee (ruadua)

kui = niin kuin

himoittah = haluat (himoittua)

ažiet = asiat (ažie)

duumaija = tuumia

tölätäh = liataan (tölätä)

iäre = pois

ei muisseta = eivät muista

varuaja = pelkääjä

sivut = selkä

piässä = päästä (piästiä)

miuh = minuun (mie)

ruajetta = töitä (ruaje)

ker = kanssa

rištikanzoih = ihmisiin, yleisöön (rištikanza)

čupetetah = kuiskitaan (čupettua)

sih = siihen

voikoi = taitava

jiägäh = jääköön (jiähä)

bris'akas = ripaskassa (bris'akka)

loški = iski (loškua)

smutelnikka = petturi

čotaija = laskea

elgiä = älkää

huikatah = huutavat (huikata)

työnnytäh = työntyvät (työndyö)

elgiä hiirisselgiä = älkää piileskelkö (hiirissellä)

onnuako = ehkä

blakkaa = kapsaa

taki = kyllä kai
pajatetah = lauletaan (pajattua)
rakkahal = mielellään
livuttah = menee kiireesti (livuttua)
varain = pelkäsin (varata)
emmo kerrin = emme kerinneet (kerritä)
emmogo = emmekä
bohatois = rikkaissa (bohatta)
liččavut = menet (liččavuo)
hos = vaikka
muis = muista (muut)
mintääbö = minkä takia
ni ken = kukaan
vuarratto = syrjitte (vuardua)
anikko = vähältä piti
vaikkani = hiljaa
pariloin = parien
häi = hän
viäldää = soittaa (viäldiä)
aivin = aina
ken tahto = joku
kažin = kissan (kaži)
rieskua = tuoretta (rieska)
zirkkalos = peilistä (zirkkalo)
kohal = kohdalla (kohta)
roinnuh = tullut (rodiekseh ~ roitakseh ~ *rojja)
näyttelemini = näytteleminen
umbeh = kiinni
kodvazen = hetkisen (kodvani)